

УДК 316

П. Сівчук

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

СОЦІАЛЬНІ КОНФЛІКТИ В УКРАЇНІ

P.Sivchuk

SOCIAL CONFLICTS IN UKRAINE

Вивчення конфліктів є одним з головних завдань цілого ряду соціально-політичних і психологічних наук, оскільки сучасний стан українського суспільства характеризується загостренням і наростанням конфліктності і конфліктогенності, а управління і вирішення конфліктів – є одною з найважливіших умов підтримки соціально – політичної стабільності в державі та розвитку демократичних процесів. Нинішня поліконфліктна ситуація в Україні є наслідком багатьох трансформаційних процесів в різних сферах суспільного життя, а також обставин зовнішнього і внутрішнього характеру. Конфлікти стають настільки звичним і буденним явищем в умовах сучасної повсякденності, що багато людей їх просто не помічають, або ігнорують, хоч це не знімає гостроти проблеми. Драматизм ситуації обумовлюється зовнішньою агресією, що ще більше дестабілізує внутрішньо нестабільне українське суспільство.

Проблеми конфліктів є актуальною для любого суспільства в різних соціально – політичних умовах. Важливість проблеми обумовлена тими наслідками, які залишає після себе конфліктне протистояння. Складні трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні сьогодні, породжують широкий спектр конфліктних ситуацій.

Конфлікт – це зіткнення протилежних цілей, позицій, думок і поглядів опонентів або суб'єктів взаємодії. Поняття «конфлікт» можна розглядати як в широкому так і вузькому значеннях. У широкому значенні конфлікт являє собою конфронтацію великих соціальних груп, класів та боротьбу між ними. Вузьке значення конфлікту полягає у тому, що він виступає способом спілкування людей, соціальних груп та інститутів, при якому дії однієї сторони при зіткненні з діями іншої сторони чинять опір у реалізації мети. Будь-який конфлікт, оскільки він виникає в суспільстві та існує між людьми, завжди має суспільний характер, тобто є конфліктом соціальним в широкому значенні цього слова. Конфлікт виступає як зіткнення двох або більше різноспрямованих сил з метою реалізації їх соціальних інтересів в умовах взаємної протидії. У більш вузькому значенні конфлікт є боротьбою соціальних спільнот з протилежними інтересами для домінування або підвищення їх соціального статусу в такій суспільній системі, де ті статуси розташовані в певній ієрархії.

Існує безліч визначень і тлумачень конфлікту. Відповідно і ставлення до конфлікту серед представників різних напрямів конфліктологічної науки різне. Одні автори притримуються точки зору, що конфлікт всього лише тимчасовий стан суспільства і може бути подоланий раціональними засобами. Стверджується також про можливість досягнення такого рівня суспільства, коли конфлікти зникнуть. Більшість соціологів не марксистської орієнтації вважають, що існування суспільства без конфліктів неможливе. Вони вважають, що конфлікти є невід'ємною частиною буття і є головним рушієм суспільного розвитку, що конфлікт це не аномалія, а норма відносин

між людьми і є невід'ємним елементом соціального життя, що дає вихід соціальній напрузі, енергії діяльності, породжує соціальні зміни.

За своєю природою конфлікт є соціальним явищем, породженим особливостями суспільного життя, соціальних систем, зіткненням, протиборством суб'єктів соціуму. Можливість виникнення конфлікту існує в усіх сферах життя. Конфлікт порушує особистий спокій, соціальну гармонію між людьми.

Любий конфлікт як соціальне явище є породженням певних соціально – психологічних чинників та сукупністю об'єктивних і суб'єктивних передумов. До найголовніших причин внутрішньої конфліктності в Україні можна віднести наступні: протилежні орієнтації сторін – суб'єктів взаємодії, різноспрямованість ідейно – політичних засад, різновекторність соціально – економічних орієнтацій, суперечності між елементами соціальної і політичної структур, дефіцит ресурсів, особистісні статусні амбіції, різниця в уявленнях та цінностях та ін.. Таким чином можна зробити висновок, що в основі більшості соціально – політичних конфліктів в Україні лежать такі причини, як ресурси, що необхідно розподілити, взаємозалежність проблем, які необхідно вирішувати в процесі спільної праці, різниця у цілях, інтересах, цінностях, рівні культури, освіти, життєвому досвіді, а також неефективні комунікації між людьми.

Нинішня складна соціально-політична ситуація в Україні склалася внаслідок революційного переходу від авторитарно-бюрократичної форми правління до народно-демократичної, а також зовнішньої агресії спрямованої проти територіальної цілісності держави.

Соціально-політичні конфлікти отримують своєрідний прояв в сучасному українському суспільстві, яке переживає системну кризу. Зміни в суспільних відносинах супроводжуються небаченим розширенням сфери прояву соціальних конфліктів. Конфліктами, як показує аналіз, охопленні всі сфери суспільного життя. В державі спостерігається значне загострення боротьби за владу, ресурси, сфери впливу тощо. Провідною тенденцією розвитку соціальних процесів у сучасній Україні є наростання дезінтеграції традиційних соціальних структур та поступове формування якісно нової соціальної структури суспільства. Зокрема формуються нові соціальні групи власників та підприємців, значно змінюються такі групи, як номенклатурна бюрократія, фінансова олігархія, представники «тіньового» бізнесу. Водночас, інтенсивно відбувається маргіналізація суспільства та його поляризація. Посилюється диференціація між громадянами у характері праці, розмірах доходів, рівні освіти тощо. Внаслідок цього зростає соціальна нерівність, яка є головним джерелом реальних та ймовірних соціальних конфліктів.

Особливістю сучасної ситуації в Україні є те, що значна частина конфліктів, причини яких знаходяться поза політикою, набуває політичного забарвлення внаслідок спекулятивного використання політичними силами історичних, соціокультурних, духовних проблем сьогодення у своїх вузькоспрямованих інтересах. Це, зокрема, стосується проблеми двомовності в Україні, оцінки окремих історичних подій та особистостей, міжконфесійних взаємин тощо